

Kulturdepartementet

2017-10-05

Enheten för diskrimineringsfrågor

DNR: 44/2017

Ku2017/01534/DISK

Yttrande över betänkandet ”Nästa steg? – Förslag för en stärkt minoritetspolitik” (SOU 2017:60)

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen i utredningen för en stärkt minoritetspolitik, betänkandet Nästa steg? – Förslag för en stärkt minoritetspolitik.

UR delar bedömningen i betänkandets inledande sammanfattning; att det finns ett behov av en överföring av språk och kultur mellan generationerna, att nationella minoritetsspråk och kulturell identitet ges en särskild tyngd samt att språkstärkande insatser och ungdomars delaktighet bör prioriteras.

UR:s yttrande avgränsas till kapitel 11 och i synnerhet 11.2 Public service och annan media samt 11.3 Utbildningsväsende och läromedel.

Sammanfattning

UR bedömer att bolaget har en fortsatt viktig roll för att stärka kunskapen om och för de nationella minoriteterna för såväl barn och unga som en vuxen publik. I dag prioriterar bolaget hur resurserna fördelas inom ramen för nuvarande uppdrag. UR har både erfarenhet och kompetens att utveckla och fördjupa uppdraget för nationella minoriteter, förutsatt att tillräckliga resurser och förutsättningar medges nästa tillståndsperiod från 2020.

UR konstaterar att även Public Service-kommitténs direktiv omfattar en utredning av hur synligheten för de nationella minoritetsspråken kan stärkas och avser därför att återkomma med ett utförligare svar på hur programbolaget kan stärka detta arbete om rätt förutsättningar ges inom ramen för UR:s framtida uppdrag och sändningstillstånd.

11.2 Public service och annan media

UR delar bedömningen att det är av stor vikt att minoritetsspråken synliggörs för en framgångsrik revitalisering av dem samt att de nationella minoritetsspråken bör ges ökad synlighet i public service. Det är särskilt viktigt med tanke på digitaliseringen och

medieutvecklingen att målgrupperna hittar och kan ta del av utbudet på de plattformar som de själva väljer att använda.

UR har därför under hösten 2017 inlett ett kommunikationsprojekt som syftar till att bättre synliggöra, tillgängliggöra och nå ut med bolagets utbud för och om de nationella minoriteterna. Det handlar om att öka kännedomen om och användningen av utbudet hos de nationella minoritetsspråkgrupperna, hos allmänheten samt att få fler lärare, särskilt inom SO-ämnena samt modersmåls lärare, att använda URs kvalitetssäkrade kompletterande minoritetsspråksprogram i undervisningen.

UR producerar och språkbearbetar ett flertal programserier på olika minoritetsspråk för sändning i både radio och tv. Flera av de språkbearbetade programmen, t ex *Pinos dagbok* riktad till yngre barn, sänds i olika språkliga versioner såsom jiddisch, finska, lule-ume- syd- och nordsamiska, meänkieli samt fem varieteter av romani chib (arli, lovara, kelderash, svensk rommani och kaale). Alla program finns sedan tillgängliga på ur.skola.se för lång tid framöver.

UR har en rik bank av både äldre och nyproducerade radio- och tv-program om och för nationella minoriteter. Tack var de upphovsrättsliga avtal som UR har tecknat görs alla program tillgängliga och användbara på ur.skola.se under fem år, men också i slutna nätverk under en ännu längre tid med åtkomst för pedagoger. UR har därmed en potential att nå fler genom en ökad tillgänglighet och synlighet på UR:s olika plattformar.

UR instämmer i betänkandets slutsats att det finns få alternativ till public service-bolagets utbud för minoritetsspråkgrupperna och bedömer därför att UR kommer att spela en allt viktigare roll framöver. UR särskiljer sig från andra mediebolag genom sitt särskilda uppdrag att samverka med utbildningsväsendet och kan med sin pedagogiska kompetens bidra till att komplettera och stärka andra insatser för nationella minoriteter. UR prioriterar idag hårt inom ramen för nuvarande uppdrag och finansiering, men ser en potential att ytterligare stärka insatserna för de nationella minoriteterna och deras språk om förutsättningar för detta medges i nästa tillståndsperiod.

11.2.1 Utbildning av journalister för att motverka okunskap

UR instämmer i vikten av personal med språk- och kulturkompetens och att det finns ett behov av kunskapshöjande fortbildning och utbildning av tvåspråkiga journalister.

Utifrån UR:s särskilda uppdrag att producera utbildningsprogram gäller detta inte enbart journalister, bolaget samarbetar exempelvis även med tvåspråkiga pedagoger och för dialog med referensgrupper från minoritetsspråkgrupperna.

Eftersom det vid produktion av utbildningsprogram kan uppstå olika behov av språkkompetens, både utifrån ett pedagogiskt och didaktiskt perspektiv, är fastanställd personal endast en del av lösningen eftersom behoven varierar. UR arbetar därför brett för att finna rätt språk- och kulturkompetens utifrån det behov som finns i de enskilda programproduktionerna.

UR har dessutom en särskild mångfaldsstrategi med det särskilda uppdraget att regelbundet träffa minoritetsgrupperna och delta vid exempelvis gruppernas seminarier, högtider och andra evenemang för en kontinuerlig dialog, nätverk och ökad kunskap. UR har också tillsatt ett särskilt mångfaldsprojekt, som syftar till att både höja mångfaldskompetensen inom bolaget samt revidera och uppdatera UR:s mångfaldsstrategi och mångfaldspolicy. Mångfaldsprojektet syftar till att utveckla, målsätta, systematisera och driva frågor som främjar att fler perspektiv är representerade i frågor om utbud, rekrytering, arbetsmiljö, utbildning och utveckling.

Redan av nuvarande mångfaldspolicy framgår att UR:s medarbetare ska ha kompetenser som säkerställer mångfalden av perspektiv och gör UR till en kreativ och inspirerande arbetsplats. UR:s anställda ska spegla det mångfacetterade samhället.

Vid sidan av detta planeras en rad andra åtgärder för att internt höja kunskapen om de nationella minoriteterna.

Vad gäller inkludering och delaktighet och att stärka UR-produktionernas relevans i målgrupperna involverar UR användare på olika sätt vid olika tillfällen.

I 2016 och 2017 års nyproduktioner har UR i högre grad än tidigare involverat representanter från målgrupperna i produktionerna, vilket syftar till att öka identifikationen och kvalitetssäkra innehåll och tilltal i utbudet.

Genom referensgrupper där erfarenhet och kompetens matchar programmets inriktning får UR värdefulla inspel både i produktionsfasens inledning och löpande. På detta sätt kvalitetssäkras innehållet dels faktamässigt, men också genom att öka möjligheterna att undvika stereotypa bilder och berättelser. Att inkludera, möta och utbyta kunskap med dem som programmen är avsedda för ökar relevans, trovärdighet och kvalitet.

Några exempel på UR:s arbete med inkludering och delaktighet

Under 2016 producerades programserien *Romernas historia 1900-tal* för högstadiet och mellanstadiet. Syftet med tv-serien, som också finns tillgänglig för allmänheten på ur.se och UR Play, är att möta skolans behov av material om de nationella minoriteterna för att förstå deras historia och verklighet idag. I seriens personliga berättelser får tittarna, utifrån olika perspektiv, ta del av enskilda människors upplevelser och minnen av livet som rom i Sverige - då och nu.

Romernas historia kompletteras med en lärarhandledning. Både innehållet i programmen och förslagen i handledningen tar sin utgångspunkt i bland annat FN:s Deklaration om de mänskliga rättigheterna, diskrimineringsgrunderna och lagen om nationella minoriteter.

Under 2017 görs en motsvarande serie kring Sveriges urfolk, *Samernas historia*, med samma syfte och för målgrupperna årskurs 4–6 samt 7–9. Inför 2018 produceras program om sverigefinnarnas, tornedalingarnas/meänkielitalarnas och judarnas och minoritetsspråket jiddisch historia och samtid i Sverige, för samma målgrupper. Dessutom produceras serien *Samernas tid* för målgruppen allmänhet. Originalserien görs på svenska, det vill säga med svensk speaker. Sedan görs även nord-, syd- och lulesamiska versioner för modersmålsundervisning.

Såväl redaktionerna för *Romernas historia 1900-tal* samt *Samernas tid* och *Samernas historia* har aktivt och kontinuerligt arbetat med medarbetarskap och medskapande från personer som har djup kunskap inom romsk respektive samisk kultur, språk, historia och nutid. Det har handlat om att delta i redaktionellt arbete som t ex research, casting och innehåll, men även teknisk personal, t ex fotograf.

UR-projekten som producerade programserierna om romernas respektive samernas historia arbetade efter en särskild modell för delaktighet. Modellen bygger bland annat på att produktionen ges tid och utrymme att möta och föra en dialog med referensgrupper för de nationella minoriteterna. Utgångspunkten är också en vilja att lära av de grupper som bolaget gör program om och få minoriteternas inifrånperspektiv. Det vill säga att ha ett inlyssnande förhållningssätt.

UR tar samtidigt alltid det publicistiska ansvaret och värnar det redaktionella oberoendet. Att UR är ett oberoende public service-bolag med ett ansvar som ansvarig utgivare står inte i motsats till en konstruktiv och strukturerad dialog med målgrupperna.

För att hålla en kontinuerlig dialog även digitalt finns Facebook-gruppen *UR Nationella minoriteter* där man kan följa det pågående arbetet med inspelningar och andra UR-aktiviteter som gäller nationella minoriteterna samt ge feedback eller kommentarer.

11.2.2 Det kommande sändningstillståndet för public service

UR instämmer att sändningar *på* de nationella minoritetsspråken liksom att ett minoritetsperspektiv bör genomsyra verksamheten.

UR delar också betänkandets resonemang om att långsiktiga strukturer för dialog är nödvändiga. UR lyfts fram som det bolag som kommit längst och upparbetat fungerande strukturer för dialog med de nationella minoriteterna.

UR instämmer även i utredningens bedömning om att ge minoritetsspråken ökad plats och att både kvantitet och kvalitet är viktigt, men vill samtidigt påminna om att en årlig ökning av sändningsvolym i radions och tv:s marksändningar inte nödvändigtvis ger önskad effekt. Den pågående medieutvecklingen och ändrade användarbeteenden gör det än mer viktigt att UR:s utbud når minoritetsgrupperna även på de plattformar de själva väljer att använda. Ökad tillgänglighet och synlighet på både egna och andra aktörers plattformar är ett sätt att åstadkomma detta.

UR:s dialogmöten

UR avser att fortsätta utveckla metoden med dialogmöten och hur insikterna från dessa möten kan användas kunskapshöjande för UR:s programproduktioner. Genom att kontinuerligt bjuda in representanter från samtliga minoritetsgrupperna utbyts kunskap om behov och användarmönster samt förståelse för respektive grupps kultur och historia. UR håller varje år strukturerade dialogmöten med respektive nationella minoritetsgrupp, där vd, representanter från företagsledningen, mångfaldsstrategen samt medarbetare med ledaransvar deltar.

Kvantitet och kvalitet

UR sänder både radio- och tv-program på de nationella minoritetsspråken ume-, lule-, nord- och sydsamiska, finska, jiddisch, meänkieli, romani chib (arli, lovari, kelderash, svensk rommani och kaale). UR är konsekvent och brett i att producera på ett flertal variteter.

Programmen har en utbildande ambition och utgår från utbildningsbehoven.

UR kartlägger vilka språkstärkande och språkutvecklande program som behövs i utbildningen. Uppdraget är att förstärka, bredda och komplettera det andra gör.

Enligt sändningstillståndet ska UR:s samlade programutbud på de nationella minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli, romani chib samt på teckenspråk sammantaget med SR:s och SVT:s utbud öka årligen.

Men bedömningen kan inte göras utifrån en jämförelse i timmar mellan åren eftersom public service-bolagens sändningsvolymerna på nationella minoritetsspråk och teckenspråk skiljer sig markant. För att kunna göra en samlad bedömning av bolagens utbud på de olika språken använder programbolagen i stället ett index.

Under 2016 ökade UR sammantaget sändningarna på de nationella minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib samt på teckenspråk med 12 procent jämfört med 2015. Över 75 procent av UR:s utbud på nationella minoritetsspråk och teckenspråk är riktat till barn och unga.

Online-utbudet

UR ser fram emot Public Service-kommitténs kommande betänkande¹ om en ändamålsenlig reglering för public service-bolagen som omfattar såväl sändningar i marknätet som i en online-miljö.

UR ser även fram emot ett besked om hur verksamheten på internet kan tillgodoräknas vid Granskningsnämndens uppföljning av innehållsuppdraget. Idag räknas inte UR:s utbud för exempelvis minoritetsspråksgrupper på de digitala plattformarna, endast utbudet i broadcast tillgodoräknas.

UR har inga egna kanaler utan utbudet i marknätet sänds via Sveriges Radios och SVT:s kanaler, samt i Kunskapskanalen som UR driver tillsammans med SVT.

Sändningstider och sändningsvolymerna förhandlas med Sveriges Radio och SVT och regleras i sändningstidsavtal.

Inför nuvarande tillståndperiod underströk regeringen vikten av att UR:s program får ett brett genomslag och bra sändningstider och att samarbetet med SR och SVT om tablåläggning fördjupas.

UR vill i sammanhanget även påminna om att en stor del av UR:s program, tack vare de upphovsrättsliga avtal som bolaget har tecknat, är fritt tillgängliga och användbara för alla under lång tid på urskola.se.

11.3 Utbildningsväsende och läromedel

¹ Tilläggsdirektiv till kommittén om radio och tv i allmänhetens tjänst (Ku 2016:06)

UR producerar inte läromedel, men UR:s bedömning är att bolaget har en fortsatt stor roll att spela genom att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra inom utbildningsområdet.

I kapitlet 11.3 Utbildningsväsende och läromedel skriver utredningen att UR är "en aktör som på senare tid har kommit att i betydande omfattning ta fram material i form av utbildningsprogram riktade till skolan och kunskapshöjande program riktade till allmänheten genom public service-kanalerna. Det undervisningsmaterial som därutöver finns att tillgå har i första hand tagits fram av statliga aktörer som Forum för levande historia och Skolverket, men även av enskilda kommuner eller civilsamhällesorganisationer".

För SVERIGES UTBILDNINGSRADIO AB

Christel Tholse Willers
verkställande direktör